

Folkhögskole Veteranen

NR 4 2019

Demokratis villkor och statens stöd

Björn Grip

Det kan tyckas som en självklarhet att folkbildningen främjar demokratin och att det därför också är rimligt att en demokratisk stat ger stöd till folkbildningens organisationer. Så enkelt är det emellertid inte. Det visar framför allt diskussionen om – och hetsen gentemot – studieförbundet Ibn Rushd – ett studieförbund med ambitionen att samla olika muslimska trosinriktningar samt sekulära muslimska kulturföreningar.

Professor Erik Amnå har föredömligt analyserat Ibn Rushd. Hans slutsats är att detta förhållandevis unga studieförbund i huvudsak har fungerat väl under sitt uppbyggnadsskede och har nått många människor inte minst kvinnor. Samtidigt finns det salafistiska grupperingar som försöker använda sig av studieförbundet för odemokratiska syften. Det finns också problematiska områden ur demokratisynpunkt – som jämställdhet, homofobi och antisemitism – som det är svårt att öppet diskutera inom det svensk-muslimska samfundet och dess studieförbund.

Amnås slutsats är att det är viktigt att stödja Ibn Rushd samtidigt som det är viktigt att studieförbundet (-en) är transparent(a) även beträffande sina svårigheter.

Regeringen har initierat en utredning,

demokratiutredningen, SOU 2019:35, som berör statens villkorsgivning till folkrörelser och folkbildning. Det är troligt att debatten kring Ibn Rushd, men också en del andra organisationer har varit ett skäl till att utredningen tillsattes.

Utredningen föreslår att bidrag inte ska få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten,

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Detta är självklara grunder för statligt stöd, kan man tycka. Men som Folkbildningsrådet föredömligt lyfter fram i sitt remissyttrande finns det risker. Man pekar bland annat på följande problem

”Folkbildningsrådet konstaterar att det föreslagna villkoret är bra men att det finns utmaningar i tillämpningen. Vid en mycket strikt tillämpning finns risker för att villkoret kan komma att innebära att studieförbund och folkhögskolor av rädsla för att förlora statsbidrag väljer **att avstå från att samverka med grupper där behoven av folkbildning är stora.** Det vore olyckligt. Ifråga om folkbildning är det särskilt angeläget **att säkerställa utrymmet för en öppen och inkluderande verksamhet med möjlighet**

att ta upp även svåra frågor om demokratis förutsättningar och mänskliga rättigheter i mötet med människor med olika kunskaper, erfarenheter och uppfattningar.”

Folkbildningen måste ha ett stort svängrum. Det är därför angeläget att staten fortsatt har tillit till Folkbildningsrådet som ett självförvaltningsorgan som tar ansvar för folkbildningen som en demokratisk kraft i det svenska samhället. Tillämpningen av demokratikriterierna kan bli besvärliga och bör när det gäller folkbildningen vara ett fortsatt ansvar för Folkbildningsrådet, ingen annan organisation eller övervakningsmyndighet.

Folkhögskolelärare på Facebook!

Urban Lundin

Folkhögskoleveteranen har en öppen sida på Facebook. Men borde det inte finnas en sida också för folkhögskolelärare? Det gör det! Det finns en sluten/privat grupp och vi kan ansöka om att få bli med i gruppen. Den administreras av Johanna Winblad på FSO. Det verkar vara mest meddelanden och frågor från yngre eller blivande folkhögskolelärare.

Vår kassör, Kent Jonelind, blev godkänd när han skrev in **Folkhögskolans Veteranförening** där man ska ange skola, så han antar att vi alla är välkomna.

Gå in på Facebook och sök efter **”Lärare på folkhögskola”**.

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEDLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 4
ÅRGÅNG 19
december 2019

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 250 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Innehåll

Demokratis villkor och statens stöd	1
Folkhögskollärare på Facebook	1
Rapport från styrelsemöte den 28 oktober	2
Vi har sagt det förr...	2
Folkhögskoleforum	3
Ny statssekreterare	4
Konsthörnan	5
Vestlunddagarna 2020	6
Resa till Testrup på Jylland sept. 2020	6
Mannen som ordnade naturen	6
Regional träff i Västra Götaland på Hjälmareds folkhögskola 16/10-19	7
Blekinge folkhögskola 150 år	7
Vår gemensamma folkhögskolehistoria, del 5	8
Banvaktens jänta	9
Karibu Tanzania Organisation (KTO) - ny strategisk plan	11
Från sidlinjen	12

Redaktionskommitté

Urban Lundin
urban.lundin@folkbildning.net

Per-Ola Jansson
braxnaspoj@gmail.com

Tore Mellberg (layout)
tore.mellberg@gmail.com

Föreningens postadress (ordförande)

Folkhögskoleveteranen
c/o Björn Grip epost
Sturegatan 9B bjorgnigrip@hotmail.com
614 32 Söderköping tel 070-540 95 79

Kassör
Kent Jonelind epost
Marielundsvägen 7 kent.jonelind@gmail.com
824 31 Hudiksvall tel 070-550 37 59

Rapport från styrelsemöte den 28 oktober

Björn Grip

Styrelsen träffades för sitt andra höstsammanträde hos Gerhard Holmgren på RIO, Magnus Ladulåsgatan, Stockholm Södra. Vi hade detta sammanträde så pass tidigt för att kunna ha det i anslutning till höstens stora begivenhet för folkhögskolefolk, nämligen Folkhögskoleforum som ordnades för andra året av Folkhögskolornas serviceorganisation (FSO) och Förbundet Folkhögskollärarna. Bakom FSO står RIO, Fhf och OFI.

Vi hade förra gången bestämt att vi skulle vara representerade med en utställning om vår verksamhet. Kent hade förtjänstfullt förberett detta och styrelsen godkände upp-lägget. Vi skapade för övrigt en hel del kontakter genom vår närvaro och värvade faktiskt medlemmar på plats. Bland annat värvades Tid-skriftens redaktör Staffan Myrbäck liksom Erik Tengbergs son, som ju har en tung roll på Folkbildnings-rådet. Mer om Folkhögskoleforum skrivs det om på annan plats i tidningen och på hemsidan.

Det andra stora ärendet på dag-ordningen var överläggningar med våra redaktörer. Per-Ola Jansson, den färskaste av våra redaktörer fick presentera sig och berätta om vad han vill. Såväl hans naturvetenskapliga lärarprofession som hans litteraturintresse kommer säkert att sätta avtryck. Vi konstaterade med Tore Mellberg, ansvarig för hemsidan, att denna digitala sida fått en helt annan aktualitet. Här finns också utförligare material som inte får plats i tidningen samt ett arkiv som är värdefullt för dokumentationen av vår verksamhet. Slutligen konstaterade vi att facebooksidan behöver en aktiv redaktör som kan komplettera Tores arbete med digitala media. När det gäller själva Folkhögskoleveteranen noterade vi att den fortsätter att utvecklas och vi fick vittnesmål om att den är uppskattad. Urban Lundin aviserade en del nya uppslag som ytterligare kan

öka läsvärldheten.

Regionrapporterna var något mer uppmuntrande denna gång. Bland annat berättade Signild att hon, tillsammans med Bo Löwcrantz, regional kontaktperson i Stockholmsdistriktet, är i full gång med att planera ett seminarium kring demokratifrågor på Skeppsholmens folkhögskola. Skolan är vidtalad och ställer upp med gratis lokaler förutsatt att skolans personal involveras i seminariet. Signilds entusiasm och idéer lovar gott!

Slutligen beslöt vi att sondera möjligheterna till en veteranresa till Danmark, närmare bestämt Testrups Højskole. Björn Grip och Tore Mellberg fick i uppdrag att tillsammans med någon företrädare för Västra Götalandsdistriktet fortsätta planeringen.

Vi har sagt det förr...

Urban Lundin

... och vi säger det igen! Vårt medlemsblad blir bättre, ju fler medverkade vi har. En bred uppslutning och ett brett engagemang ökar läsvärldheten. För den breda läsekretsen är det oftast extra roligt att läsa bidrag från någon som inte medverkar regelbundet. Så ta chansen! Det mesta kommer med redan till nästa nummer.

Vad ni ska skriva om? Det avgör ni själva. Alla vinklar/vinklingar är välkomna. Men skulle ni ha bekymmer med att hitta något tema som passar, så påminner vi om våra "stående" rubriker:

Osannolika möten där ni kan delge varandra speciella och oväntade möten i livet.

Anekdoten, där vi bitt er att berätta om något som varit förvånande, förargande, förbluffande, förfärande, för... ja, vad som helst.

Jag + folkhögskolan = sant, där vi gärna vill höra hur det kom sig att ni "hamnade" på folkhögskola.

Att göra gott - som veteran. Många veteraner är engagerade i olika verksamheter och rörelser. Vi hoppas kunna locka dig att skriva något om ditt liv numera!

Redaktionen

Folkhögskoleforum

Den 29 oktober ägde världshistoriens andra Folkhögskoleforum rum. Och vi var där! Här nedan följer några korta referat från de olika arrangemangen.

Inramningen

Lena Skördeman, Kent Jonelind

Norra Latin i Stockholm var en pampig ram för årets Folkhögskoleforum. Fyra-hundra deltagare från Kiruna, Jämshög och andra platser mötte varandra och ett gediget program. Sju seminarier fanns att välja på mellan föreläsningarna.

Hållbarhet – folkhögskolan och Agenda 2030 – var en workshop som gav erfarenheter från sådant arbete, och även innehöll praktiska övningar och handfasta tips. Lina Remnert var moderator.

Ett seminarium handlade om den danska folkhögskolan. Rasmus Kolby Rahbek från den danska folkhögskoleföreningen Højskolorna och Kent Johansson, styrelseordförande för Nordiska Folkhögskolerådet, resonerade med bilder och exempel.

Gemensamt för alla höll utbildningsminister Anna Ekström ett inspirerat anförande med välgrundade reflektioner kring folkhögskolans frihet.

Kent Jonelind hade även i år skapat en utställning som presenterade Folkhögskolans Veteranförening. Här Kent Jonelind, föreningens kassör, och Björn Grip, ordförande.

Platsen för vår utställning var inte lika gynnsam som den vi hade förra året. Ändå passerade flera personer och de fick förstås en folder i handen. Den beskriver vår organisation, verksamheterna och kontaktvägarna till oss. Instoppad i foldern låg även en talong för att anmäla sig som ny medlem, vilket skedde i ett antal fall. Från vårt bokbord kunde vi också sälja några exemplar av de böcker vi exponerade. Imponerande var också fondmålningen på väggen bakom bordet målad av Carl Larsson.

Frihetens paradox

Signild Håkansson

Folkhögskoleforum inleddes med en föreläsning av organisationsforskare Susanna Alexius på temat **Frihetens paradox**. Paradoxen består i att vi i allmänhet behöver fasta ramar och ibland tvingande lagar för att kunna utöva vår frihet. Exempel hämtades från Tryckfrihetsförordningen och från musikens område.

Föreläsningen följdes upp i ett seminarium med samma föreläsare och med titeln **Att skapa sig en frizon**. Där fick vi som deltagare också svara på vad som hindrar vår frihet. Det handlade om pengar (brist på), redovisningshysterin, landstingets administration och sfi-provens styrning men också om bristande mod och den egna studiekulturen hos lärare och deltagare. Det tar tid att förstå folkhögskolans frihet. Man ansåg också att det finns en övertro från politikernas sida att folkhögskolan ska lösa allt, vilket försvårar folkhögskolans uppgift. Själv tyckte jag det var intressant att ingen i salen nämnde Folkbildningsrådets regler och statsbidragsvillkor!

Yrkesutbildningen på folkhögskola

Birgitta Reimer

Fil. dr. Inger Landström lät oss följa **yrkesutbildningen på folkhögskola** från 1950-talet till modern tid. Hon visade hur denna utveckling sker mellan samtidens krav och folkhögskolans tradition med betoning på vuxenutbildningens kompensatoriska roll. Diskussionen som följde

lyfte fram svårigheterna i balansen mellan frihet och styrning för en erkänd yrkesutbildning.

Hjärnergonomi

Birgitta Reimer

Ing-Marie Wieselgren lyfte i ett seminarium om **Hjärnergonomi** fram några av de faktorer som leder till ökad stress, utmattning och depression, som vi ser även hos barn i dagens samhälle. Vad händer med våra hjärnor? Är upplevelseabstinens ett faktum för många? Hon menar att det behövs en nationell kraftsamling för psykisk hälsa med mer av tillit, tilltro, hopp och framtidstro. Måste vi ständigt vara så lyckliga?

Är dansk folkhögskola mer folkhögskola än svensk folkhögskola?

Björn Grip

Rasmus Kolby Rahlbek som arbetar med utvecklingsfrågor för den danska folkhögskoleföreningen Højskolorna och är Ph.d. i folkhögskolepedagogik och Kent Johansson, styrelseordförande för Nordiska Folkhögskolerådet och tidigare ordförande för RIO höll i seminariet.

Den rubricerade frågeställningen inleddes med en presentation av vad dansk folkhögskola egentligen är. Rasmus lyfte fram den Grundtvigska idétraditionen med det "levande ord" och också den långa erfarenheten som folkehögskolan har i Danmark, 175 år.

Rasmus lyfte fram elevernas stora inflytande som en viktig särprägel för dansk folkhögskola.

Højskolen er en stor "legeplads", var hans budskap. Med det menade han att utformningen av skolan och elevernas tid på skolan är en tid då man tillsammans "lever" ett projekt. Man bestämmer själv vad man ska studera, hur tiden ska organiseras tillsammans.

Viktigast av allt, sa Rasmus, är att livet

på "lekplatsen" "skaber en masse glade ansigter".

"Højskolen" är till för "dannelse", dvs. fostran. En fostran i fyra bemärkelser, poetisk, politisk, kulturell och kunskapsmässig. *Poetisk* i betydelse att uppmuntra nyfikenhet och fantasi. *Politisk* på så sätt att man uppmanas att medvetet agera och ta ansvar utifrån kritiska utgångspunkter. *Kulturellt* är tiden på skolan en fostran i gemenskap, att forma sin identitet, i deltagande och att skaffa sig erfarenhet av gemensamt ansvarstagande. Slutligen fagligt, det vill säga *kunskapsmässigt*, är det fråga om att fördjupa sig tillsammans kring en problemställning som är viktig, intressant och ger perspektiv.

Tiden på "højskolen", ofta en termin, är en tid av "lek", i motsats till den krassa nyttoinriktade tiden i den allmänna gymnasieskolan. På "højskolen" existerar inga betyg eller omdömen, och den ger heller inga behörigheter för fortsatta studier så som svensk folkhögskola kan göra.

Närmast liknar tiden på dansk folkhögskola, tänker jag, den långresa som inte är

ovanlig efter avslutad gymnasieutbildning bland medelklassungdomar i Sverige. Den "reisende højskolen" är ju också en idé som tidigt startade på dansk folkhögskola.

Hållbarhet - folkhögskolan och Agenda 2030

Lena Skördeman

Ovanstående var en workshop som gav erfarenheter från sådant arbete, och även innehöll praktiska övningar och handfasta tips. Lina Remnert var moderator. Livliga resonemang i smågrupper gav resultat i strategiska och övergripande förslag: bjud in deltagarna att vara med i skolans förändringsarbete! Undvik att det landar på bara eldsjälär!

Konkreta tankar gällde bland annat mat, energi och sopsortering. Man bjöd också på goda idéer för temadagar och informationsaktiviteter.

Allt finns sammanställt och nås genom sidan www.sverigesfolkhogskolor.se. Sök på "hållbarhet".

Vad innebär friheten för folkhögskolans didaktik

Signild Håkansson

Folkbildningsforskare Sam Paldanius, Örebro universitet, belyste frihetens betydelse för folkhögskolans yttre och inre liv. Folkhögskolan har mer än andra skolformer strävat efter frihet från statlig styrning, frihet att tillsätta tjänster och frihet att lägga upp undervisningen – och det är den tredje friheten som varit och är starkast.

Pedagogiska idéer om reformpedagogik, aktivitetspedagogik, dialogpedagogik och progressiv pedagogik har alltsedan starten präglat folkhögskolans undervisning. Folkhögskolans pedagogik och didaktik har i olika sammanhang skildrats som unik i sitt slag bland annat på grund av dess förmåga att möta många olika individer i en bildningsmiljö präglad av gemenskap, demokrati, interaktion och tillit.

Ny statssekreterare

Folkbildningsrådet intervjuar

Kristina Persdotter är sen maj ny statssekreterare med ansvar för folkbildningsfrågor hos utbildningsminister Anna Ekström.

"Folkbildningen är fenomenal på att möta de grupper som ännu inte fått komma till sin rätt" säger statssekreteraren i en intervju.

Hur ser du att folkbildningen bidrar till samhället?

På så många sätt! I en tid med stora utmaningar är folkbildningen central för att stärka demokratin, göra fler delaktiga i utvecklingen av samhället och bidra till social sammanhållning. Folkbildningen är också fenomenal på att möta de grupper som ännu inte fått komma till sin rätt: unga och äldre som inte fått en bra chans i skolan och nyanlända som ska hitta sin väg i ett nytt land.

Vilken roll tycker du att folkbildningen borde spela de kommande åren?

Folkbildningen står stadigt i sin historia och ska bidra med det som folkbildningen i alla tider har bidragit med. Och när folkbildningen är så fenomenal på att möta vissa grupper så finns behov av att förstärka den delen, det har regeringen gjort genom att bland annat utöka antalet platser på folkhögskola, satsa mer på *Svenska från dag ett* och förslag

på ny satsning i form av *Svenska för föräldralediga* så att främst nyanlända kvinnor och andra utrikes födda kvinnor får möjlighet att utveckla svenskan även när de får barn.

Har du själv någon erfarenhet av folkbildning?

Ja. Jag deltog i litteraturstudiecirkel i gymnasiet, studiecirkel om feminism under universitetsstudietiden och därefter ledde jag en studiecirkel om rasism. Och så har folkbildningen betytt mycket för min storebror som föddes med en intellektuell funktionsnedsättning och som på Sjöviks folkhögskola fick möjlighet att ta stora kliv i sitt vuxenblivande. Det är hela vår familj väldigt tacksam för.

Vad är ditt bästa folkbildningsminne?

Den är den där underbara känslan av att lära sig saker tillsammans med andra, det gemensamma utforskandet och aha-upplevelserna, oslagbart!

Konsthörnan

Hans Lundén

Samtidskonst eller klassisk konst

På senare tid har ett parti med rötterna i den bruna myllan med V2- fart nått politikens toppar. Det har nu också något yrvaket börjat intressera sig för kultur. Konsten bör inte vara samtidskonst, utan klassisk konst, hävdar dess företrädare.

Då är det kanske så att klassisk blir konsten inte förrän ganska lång tid efter att den skapats och då kanske just som samtidskonst.

invigdes skulpturerna i Stockholmsförorten Västertorp. Många förfasade sig över att det satsats pengar på skulpturer i stället för skola och sjukvård. Då kanske ska sägas att konstverken bekostades av Fritz H Eriksson och inte med allmänna medel. Efter en tid spreds ett rykte att skulpturerna skulle tas bort och det blev åter folkstorm. - Rör inte våra fina skulpturer!

Det går snabbt att vända en opinion.

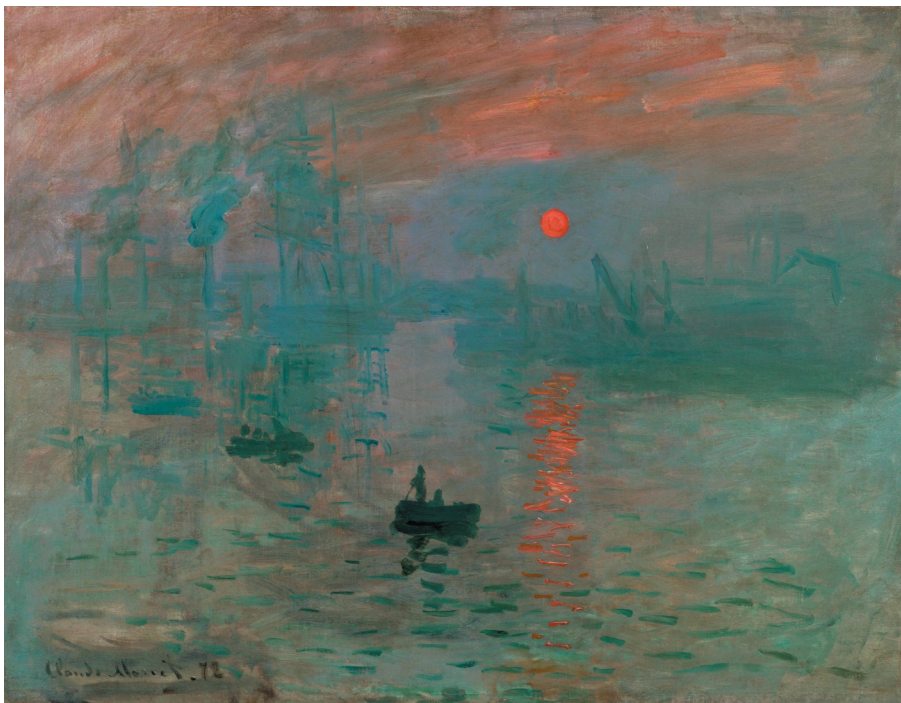
har vi sett hur nazistiska och kommunistiska regimer beordrat en ganska likartad konst med hårt arbetande män med svällande muskler och kvinnor med barn i handen eller magen. Vi ser i vår samtid hur regimer i Östeuropa eller stormakten Kina stryper yttrandefriheten och fängslar oliktankande, nu senast Gui Minhai, årets Tucholskypriestagare. Priset är uppkallat efter Kurt Tucholsky på vars grav jag och några fler i Mariefred ska lägga ner en krans på hans födelsedag den 21 december.

Jimmie Åkesson har uttalat sig om kulturen och sagt att "den ska vara något som alla tycker är fint och trevligt. Inte som splittrar eller väcker anstöt".

Om det hade varit rättesnöre för makthavare genom tiderna skulle vi knappast haft all den klassiska konst, litteratur eller musik vi kan tillgå idag. Ingen Shakespeare, ingen Beethoven, Leonardo da Vinci, Munch eller Strindberg. Inte hade vi fått skratta åt eller med Lysistrata och Pippi.

Åkessons uttalande om hur konsten bör vara är ganska identisk med argumenteringen som nazisterna hade när de 1933 stängde Bauhaus. Konströrelsen som startade för hundra år sen i Weimar i den nya demokratiska republiken.

Armlängds avstånd hävdar vår kulturminister. Där håller jag med.

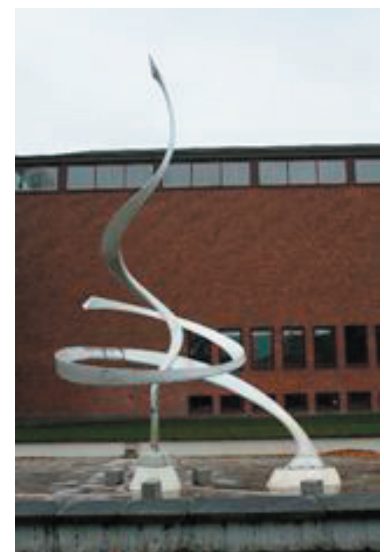

Den konst vi i dag beundrar på museerna som klassisk och lättförståelig, var när den skapades en gång både provocerande och utmanande. När Claude Monet 1874 ställde ut sin tavla Impression- soluppgång, blev den nedsablad av kritikerna och gav upphov till skällsordet för den typen av konst – impressionism. När Arne Jones skulptur Spiral åtbörd invigdes i Norrköping blev det skandal och Norrköpingsborna krävde att den skulle tas bort. I dag är den en naturlig bild i Norrköpings stadsbild och ett köpcentrum bär namnet Spiralen efter skulpturen.

Ungefär samtidigt i det tidiga 50-talet

Men det tar ofta ganska lång tid för de allra flesta att förstå och uppskatta det som är nytt. I alla fall när det gäller konst. I dag tjänar Oslo mångmiljonbelopp på alla turister som åker dit för att se Edvard Munchs konst. Ett nytt stort Munchmuseum byggs intill Operan och ska locka ännu fler att se hans konst. Den konst som för litet över hundra år sen skrattades ut av hans landsmän.

När politiker intresserar sig för konst är det bra om de inser konstens och kulturens värde och beviljar pengar till kulturskolor, konstprojekt, museer och musik men det blir farligt när de villkorar konstens uttryck. Genom historien

Vestlunddagarna 2020

genomförs under temat

Bilder av makt och maktlöshet, Folkbildningens möjligheter att bidra till gemenskapen i samhället

Under hösten 2019 har folkliga protester mot olika slag av regimer, både formellt demokratiska och auktoritära, ägt rum på vitt skilda platser i världen. Den gemensamma nämnaren är den uttalade misstron mot maktfullkomliga politiska eliter som bedöms inte vilja lyssna till oppositionens krav.

Årets Vestlunddagarna kommer att belysa demokratiska utmaningar genom att ge bilder av makt och maktlöshet i ett lokalt, nationellt och globalt perspektiv.

Medverkande:

Linus Olofsson, ordförande i Föreningen för Folkbildningsforskning.

Per-Ola Jansson, arbetsgruppen för Vestlunddagarna

Anne-Marie Karlsson, arbetsgruppen för Vestlunddagarna.

Bernt Gustavsson, folkhögskollärare, professor emeritus i pedagogik vid Örebro universitet

Emma Leijnse, journalist på Sydsvenska Dagbladet och en av landets mest profilerade skol- och utbildningsreportrar.

Peter Örn, författare, föreläsare och rådgivare, tidigare bland annat partisekreterare för Folkpartiet, generalsekreterare för Svenska Röda Korset, verkställande direktör för Riksteatern samt verkställande direktör för Sveriges Radio.

Staffan I. Lindberg, statsvetare och professor vid Göteborgs universitet samt Wallenberg Academy Fellow.

Li Bennich-Björkman, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet, ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien och regelbunden kolumnist på Uppsala Nya Tidnings ledarsida.

Kåre Olsson, folkhögskollärare och folkbildare samt initiativtagare till folkhögskoleverksamheten i Skattungbyn,

Julia Ryberg, född i en amerikansk kväkarfamilj. Hon har i över 25 år tjänstgjort för kväkarna, både i Sverige och internationellt med pedagogiska, självvårdande och utåtriktade uppgifter.

Erik Amnå, professor emeritus i statskunskap vid Örebro universitet. Han har bland mycket annat varit huvudsekreterare i den parlamentariska Demokratiutredningen 1997–2000

Vestlunddagarna genomförs på Sigtuna folkhögskola,

www.sigtunafolkhogskola.se.

En abonnerad buss avgår från Cityterminalen i Stockholm klockan 08.15. Bussen är märkt Sigtuna folkhögskola.

Programmet äger rum från och med torsdagen den 19 mars 2020 klockan 10.00 (kaffe från 09.30) och till och med fredagen den 20 mars 2020 klockan 15.00.

Anmälan via hemsidan

www.vestlunddagarna.org.

Sista anmälningssdag är den 1 februari 2020.

För ytterligare information och detaljerat program, se hemsidan

Mannen som ordnade naturen...

Urban Lundin

... är titeln på en nyligen utkommen biografi över Carl Linnaeus, eller Carl von Linné, som vi svenskar benämner honom, trots att han hette så bara under en kortare tid av sitt liv. I den övriga världen förblir han Linnaeus. Den epokgörande biografien är skriven av Gunnar Broberg. Den är en biografi för vår tid, säger Per-Ola Jansson, som i nästa (och eventuellt

också i nästnasta) nummer av Folkhögskoleveteranen redogör för biografien. Enligt Per-Ola kan vi nu ställa frågor till Linné som den förre, store levnadstecknaren Thore Fries undvek, eller inte kunde ställa i sitt tvåbandsverk från 1903. Där Linné ordnar naturen kan det sägas att Gunnar Broberg i sin tur ordnar Linné.

Resa till Testrup på Jylland september 2020?

Björn Grip

Vi – styrelsen och den regionala föreningen i väster - planerar att ordna en resa till Testrups Højskole på Jylland i september 2020. Testrup ligger någon mil söder om Aarhus. Genom Stewe Claesons försorg har vi kontakt med den tidigare rektorn på skolan, Jörgen Carlsen. Han är positiv till ett svenskt veteranbesök och är beredd att vara vår kontaktperson.

Tanken är att vi tillbringar två dagar med bas på Testrup, där vi hoppas få möta personal och elever på skolan samt få till en träff med vår danska motsvarighet till Veteranföreningen.

Resan dit kan göras antingen från Göteborg till Fredrikshamn eller kanske ännu hellre från Varberg till Grenå. Därefter får det bli busstransport till Aarhus och vidare till Testrup. De som bor i våra sydliga landskap kan ju ta buss eller bil över broarna till Jylland och leta sig fram till Testrup. Det kan inte ligga särskilt långt från brofästet på Lilla Bältsbron.

Nu vill vi veta om detta är intressant. Vi bedömer att det finns utrymme för ca 15 personer. Kostnadsbilden har vi ännu inte klart för oss, men vi försöker att göra det hela till rimliga priser, naturligtvis. Hör gärna av er till någon av följande personer i planeringsgruppen:

Ingemar Nordieng, mail: ingemar.nordieng@gmail.com eller mobil 070-594 23 53

Tore Mellberg, mail: tore.mellberg@gmail.com eller mobil 070-554 86 58

Björn Grip, mail: bjorgngrip@hotmail.com eller mobil 070-540 95 79

Mer information kommer efterhand på hemsidan och med definitivt program, kostnad och anmälningssblankett i mars-numret av vår eminenta tidning.

Regional träff i Västra Götaland på Hjälmareds folkhögskola 16/10-19

Maj Keidser

En osedvanligt vacker höstdag träffades elva folkhögskoleveteraner på Hjälmareds folkhögskola utanför Alingsås.

Skolan visade sig från sin bästa sida -- både mycket gammal och modern bebyggelse, omgiven av vackra gamla lövträd och med utsikt mot sjön. Rektor Mikael Lindgren gav en exposé över Alingsås' historia med särskilt perspektiv från skolan.

Hjälmareds ursprung tecknas redan från 1626 med det äldsta huset från den tiden. Den nuvarande skolan bildades på 1960-talet. Idag har man vid sidan av traditionella kurser också ett utvecklat samarbete med Polisförbundet. Man anordnar förberedelsekurser för de som

vill söka till Polisutbildning.

På eftermiddagen fick veteranerna tillsammans med skolans personal lyssna till ett föredrag av Lars Nordström, professor emeritus från Handelshögskolan och tidigare kommunpolitiker för dåvarande Folkpartiet i Göteborg. Han uppmanade oss att studera historien och lära av den. Han drog paralleller mellan medeltidens Europa – stora folkvandringar och svåra ekonomiska förändringar – och dagens Europa.

Veteranföreningens ordförande gjorde också ett uppskattat besök på vår träff. Björn tog framför allt upp två problem som pockade på vår uppmärksamhet: föreningens svårighet att nå ut

till nya och yngre veteraner och att få bort stämpeln av att vara en "rektorsförening". Alla personalkategorier är välkomna i veteranföreningen.

Med en förhoppning att kunna träffas igen någon gång i april tackade vi för oss.

Blekinge folkhögskola 150 år

Judith Skörsemo

Blekinge folkhögskola i Bräkne-Hoby är en av landets äldsta folkhögskolor. Den startades den 22 november 1869 och den 22 november i år firades 150-årsdagen med inbjudna gäster och grotulanter. Bland gästerna fanns flera pensionerade lärare som också hade varit med om att fira 100 årsdagen. De kunde berätta om hur det var att som lärare och rektor bo på skolan. Alla åt frukost och lunch tillsammans. En speciell sång sjöngs innan alla satte sig till bords och ingen lämnade bordet förrän husmor gav tecken. Elevförbundsfesterna där före detta elever och personal träffades startade på fredagen och avslutades med en sång till stjärnorna ute på trappan klockan tolv på lördagsnatten.

Ett par elever berättade om vad skolan har betytt för dem. Att de tack vare studierna på folkhögskolan kunde fort-

sätta studera och utbilda sig till drömyrket. Skolan uppvaktades av ledamöter från Region Blekinges kulturnämnd där skolan nu ingår tillsammans med övrig kultur. Den egna styrelsen slopades med valet 2018. Förslag om att sälja skolan har tidigare diskuterats men samtliga partier utom SD lyckades enas om att behålla och satsa på folkhögskolan. Beslut om att bygga ett nytt elevhem togs under förra mandatperioden men än är det inte påbörjat. Regionen uppvaktade med ett äppelträd så förhoppningsvis betyder det fortsatt verksamhet.

I pauserna diskuterades arbetsförmedlingarnas nedläggning och vad det kommer att innebära för folkhögskolorna på landsbygden. Folkhögskolorna är ju viktiga i integrering av nyanlända, vilket sker i samarbete med arbetsförmedlingen. Blekinge Folkhögskola har genomfört flera olika utbildningar bland annat kursen snabbspåret där sjukvårdsutbildade flyktingar fått utbildning i svenska och samhällskunskap samtidigt som de har praktiserat sitt yrke inom regionens sjukvård.

Även Bräkne-Hobys samverkansförening uppvaktade med ett träd, en björk vars tvillingplanta ska planteras i en park i Bräkne-Hoby för att symbolisera

skolans betydelse för byn och det goda samarbetet. Flera talare blickade bakåt i tiden på folkhögskolans betydelse under de 150-åren. Före detta rektor Lars-Göran Ahl gjorde en summering på rimmad vers. Nuvarande rektor Bertil Karlsson ville istället blicka framåt när han tackade för all uppvaktning och eleverna för de olika teater- och sångnummer som förgyllt dagen. Han framhöll hur viktigt internatet är för folkhögskolans verksamhet och önskan om att elevhemsbygget skulle komma igång var säkert riktat till Region Blekinges representanter.

När jag gick ut genom parken tänkte jag på mitt första möte med folkhögskolan som skedde just här, då jag på en skolutflykt med 5:e klass kom med tåg till Bräkne-Hoby för att se på jättegrytorna. Vi fick äta vår medhavda matsäck i folkhögskolans park och för första gången fick jag höra att det fanns folkhögskolor där man kunde bo under utbildningen. Då kunde jag inte drömma om att folkhögskoleverksamheten skulle komma att vara en stor del av mitt vuxna liv.

Vår gemensamma folkhögskolehistoria, del 5

Signild Håkansson

Friskolor, folkhögskolor och huvudmän

För en tid sedan rapporterades i media att Sveriges största friskolekoncern, börsnoterade Academedia, hade gjort en vinst räkenskapsåret 2018/19 på 431 miljoner kronor. Det visar sig att koncernen omfattar 76 grundskolor och 140 gymnasieskolor. Med sammanlagt 216 skolor och ca 60 000 elever är den större än hela svenska folkhögskolan som utgörs av 156 skolor. Därtill kommer en omfattande verksamhet hos koncernen inom förskola, komvux och yrkeshögskola. Allt finansierat med offentliga medel.

Det här leder till frågan, varför folkhögskolorna inte alls haft en liknande utveckling under motsvarande tid.

Friskolereformen genomfördes 1992, alltså bara året efter avregleringen av den svenska folkhögskolan. Ägarstrukturen inom folkhögskolesektorn har inte genomgått någon koncentration efter 1991, snarare tvärtom. Den är mer differentierad än någonsin.

Störst som folkhögskoleägare idag är Västra Götalandsregionen med sex folkhögskolor och därefter kommer stiftelsen Pingstskolorna med fem. Katolska folkhögskolestiftelsen driver tre. Övriga folkhögskolor inom frikyrkan drivs oftast av enskilda föreningar, och det gäller också i arbetarrörelsen.

Vanligaste driftsformen i svensk folkhögskola utanför offentliga sektorn är ideell förening och därefter stiftelse. Ett litet fåtal är ekonomiska föreningar. Vi har 2019 inte ett enda bolag som driver folkhögskola!

Fastän folkhögskolorna idag kan sägas vara verksamma på en utbildningsmarknad med konkurrens om deltagare och olika uppdrag, så har skolorna alltså inte själva blivit en marknad. Ägarskiftena har varit få. Visst säger man ibland att landstingen har sålt ut sina skolor på vissa håll, men det har sällan varit några vinstrika affärer. Det har snarare handlat om att erbjuda så förmånliga ekonomiska villkor att någon annan har kunnat ta över.

Så vad är förklaringen till att folkhögskolevärlden är så olik friskolorna? Jag ska försöka ge några tänkbara svar:

1. Folkhögskolorna har alltid varit "friskolor"

När friskolereformen genomfördes hade redan folkhögskolorna en stor bredd av huvudmän, en mångfald som förstärktes genom tillkomsten av nya folkhögskolor under sjuttio- och åttiotalet och därefter. Variationen i kursinriktning och lokalisering var också stor och har blivit allt större. Och den valfrihet att välja skola som varit en viktig del i friskolereformen har ju alltid funnits i folkhögskolan. Detta är säkert orsaken till att det inte funnits något politiskt tryck att släppa in företagsintressen i folkhögskolesektorn. Tvärtom verkar man från olika politiska partier nöjd med läget.

2. Finansieringssystemet är anorlunda

Genom att folkhögskolan i huvudsak är statligt finansierad liknar den mer universitet än grund- och gymnasieskolor. Någon skolpeng finns inte, som du automatiskt kan hämta hem om du kan rekrytera fler deltagare. Folkbildningsrådets system med ingångsvärden innehåller knappast någon volympremie. Du kan bara undantagsvis få större statsbidrag på sikt, om du ökar skolans storlek. Det är endast möjligt i de fall tillfälliga medel övergår till att bli permanenta.

Men visst kämpar folkhögskolorna för att åtminstone behålla sin andel av kakan och också få en chans att ta del av särskilda satsningar. Det leder ibland till att man samarbetar med andra utförare i form av studieförbund, andra folkhögskolor och någon gång privata företag.

Att hävda folkhögskolans anordnarskap har därför blivit en viktig etisk fråga på senare år.

I statsbidragsreglerna har dessutom införts moment som motverkar volymökning och därmed urholkning av statsbidrag. Man kan inte rapportera hur många deltagarveckor som helst i relation till ingångsvärdet. Vidare har krav på en lägsta lärartäthet återinförts.

3. Det har hela tiden funnits en intern samsyn i frågor om vad som ska känneteckna huvudmannskapet i folkbildningen

De som är verksamma som förtroendevalda och anställda i sektorn anser inte att folkhögskolor ska drivas av aktiebolag. Det är inte heller särskilt ofta som ett bolag hört av sig till Folkbildningsrådet om att starta folkhögskola. I de få fall det hänt, har man saknat både kunskap om och erfarenhet av folkhögskolan som skolform. Sedvanliga kriterier har inte varit uppfyllda.

4. Regelverket har gett visst stöd

I förordningen om statsbidrag till folkbildningen fanns från början villkoret: *Statsbidraget får ej användas i kommersiellt syfte.* Formuleringen är fortfarande densamma och kan möjligen tolkas som ett förbud mot affärsmässig inriktning och vinstuttag.

Och rätt nyligen har Folkbildningsrådet satt ner foten och skriver mycket tydligt i sina villkor för folkhögskolor: *Folkhögskolorna ska bedriva sin verksamhet utan kommersiellt syfte och fritt från vinstuttag. De folkbildnings- och folkrörelseanknutna idéerna i kombination med den demokratiska organisationsformen skiljer folkhögskolorna från privata aktörer. Privatpersoner eller företag kan inte starta folkhögskolor, det är alltid folkrörelser, organisationer, landsting eller regioner som är huvudmän.*

Man kan alltså konstatera att vinstförbud är helt okontroversiellt för folkhögskolor, medan motsatsen gäller för barn och ungdomar i det ordinarie skolväsendet. Intressant, eller hur?

Banvaktens jänta

Jörgen Håkansson

Vem var Sonja Åkesson?

Någon välformulerande litteratör kallade henne "matosets meteorolog, bingospe-landets drömyderska, den sura svenska skurtrasans Esaias Tegné." Av Karl Vennberg fick hon epitetet "Välfärdens nationalskald." Själv påstod hon sturskt en gång att hon var vår tids Bellman. Då hade hon just öppnat en flaska vin med tänderna.

Storartat beröm av högsta dignitet, möjligen alltför smickrande? Etiketterna har bleknat en del. Men det där med Bellman kan stämma. Som i många av Sonja Åkessons ironier är det en dubbelbottnad sanning. För precis som Bellman gick hon hem hos hög som låg, i både salonger och övernattningskvartar. Hon såg systrar och bröder fara vilse. Hon var barn av sin tid och samtidigt tidlös och mycket sångbar. Det är nu mer än fyrtio år sedan Sonja Åkesson dog, men hon har ändå inte helt fallit i glömska, även om **Sonja Åkesson Sällskapet**, med bas på Gotland, i somras beslutade att lägga ner sin verksamhet.

Sonja såg dagens ljus 19 april 1926 i Buttle på Gotland där mamma Maria var hemmafru och pappa Robert stationsmästare. Brodern Stig var nio år. Fem år senare flyttade familjen till Havdhem, ett samhälle på södra Gotland. Sonja slutade skolan som trettonåring och därmed uppkom ett glapp i självförtroendet, som hon inte lyckades reparera. Brodern fick studera. För Sonja blev det ströjobb på konditori, slakteri och televerket i Visby. Under kriget var hon signallotta och hamnade på Aftonbladets förstasida som "Sveriges mesta lotta." Sedan gifte hon sig, för det ska man göra när man blir gravid. Hon födde två barn i detta äktenskap, blev sedan gravid på nytt med en gift man, som inte ville ha hennes "djävla unge."

När banvaktens jänta, efter skilsmässan flydde till Stockholm 1951 och lämnade familjelivet, förminskades Gotland till en hopplös gårdag. Sonen Rolf föddes, men dog vid tre års ålder i leukemi. I ett brev till Bengt Martin 1974 skrev hon att kvar av hemön fanns ändå en minnesplats, som levde i hennes hjärta. Det var trädgården vid stationshuset i Havdhem, full av de vackraste vårblom-

mor som scilla, påskliljor och vildtulp-ner. Där växte jasminer, hägg och syrén, där fanns också ett bigarråträd med bär så söta. Från denna ljuvliga plats måste de flytta när pappan gick i pension. Här kunde hon ligga och gråta som barn, då hon tänkte på det kommande uppbrottet. I dessa stunder kände hon sig klämd av "skymningstången." Vilket träffande ord för denna vemodiga saknad!!! På detta ställe höll **Sonja Åkesson Sällskapet** sina somriga årsmöten t.o.m. innevarande år. Jag fick själv uppleva platsens skönhet vid besök i somras.

Nu börjar ett liv i folkhemmets kylskåp. Hon tappar allt hopp om att livet vill henne väl. Men hon ger inte upp! tar tag i sitt liv, jobbar halvtid och börjar gå kvällskurser i uppsatsskrivning, modern lyrik och fritt skrivande. "Jag förstod direkt vad jag gått miste om, här fanns nycklar och det fanns människor", skriver hon, människor som blir viktiga för henne senare, bl.a. författaren P C Jersild och blivande maken Bo Holmberg. De båda flyttar 1956 in i folkhemmet till lägenhet i Hässelby, in i det litterära livet med de två, snart tre barnen. Sonja inser snabbt sin situation: Här finns en klyfta mellan det icke akademiska och det akademiska, ensamheten som kvinna på parnassen och ett fungerande familjeliv.

Debuten

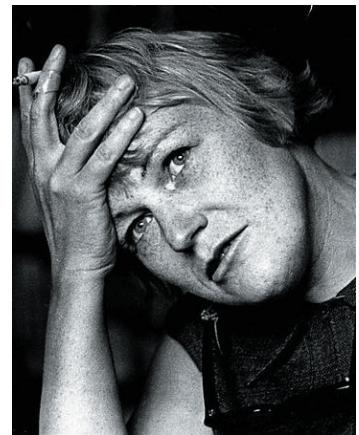
Hon arbetar målmedvetet för att etablera sig som poet och 1957 debuterar hon med diktboken "Situationer". Två år senare kommer samlingen "Glasveranda". I denna finns en dikt "Självporträtt" där hon beskriver sin uppväxt på Gotland:

Banvaktens jänta hade ingen själ
hade bara hjärta, galla och nerver
och ett fräknigt tryne.

Folk som hade en själ
av dem fordrades ingenting
för stunden.
De klämdes aldrig av skymningstången.
De lyssnade förtroligt till träd.

Somliga hade systrar bland björkarna.
Somliga var sorgsna och förnöjda ändå.
Somliga kunde tala till Gud.

Poesihörnan

Sonja Åkesson. Foto: Arne Jönsson

Om denna dikt har Sonja sagt att hon letade efter sin själ, men hade ingen. "Kanske sitter den i levern", tänkte hon och sökte i läroboken. "Vi hade en plansch där man kunde se alla inälvor. Där fanns den inte." Själv var hon avundsjuk på dem, som uppförde sig på ett annat sätt, som var säkra och lugna. "De måste ha en osynlig själ någonstans!"

Dikten kan läsas som en replik till Edith Södergran, som Sonja var väl förtrogen med. Systrar bland björkarna omtalas i en dikt ur Södergrans "Rosenaltaret" troligen tillägnad hennes väninna Hagar Olsson. Lyssnade förtroligt till träd och kunde tala till Gud syftar på Södergrans poesi.

Genombrottet

Hennes fjärde diktsamling "Husfrid" utkommer 1963. Familjen, fem personer, har då flyttat till innerstaden Drottninggatan 83 A, som delar gård med Strindbergs Blå tornet. Den nya hemadressen ska snart bli känd, i egen rätt, för en stor publik genom dikten "Självbiografi" (replik till Ferlinghetti). Vi får nu bekanta oss med den nya realistiska diktstil, som kommer att utmärka de närmaste decennierna inom poesin. Talspråket blir till diktspråk. Här ett utdrag.

Jag lever ett lugnt liv
på Drottninggatan 83 A på dagarna.
Snyter ungar och putsar golv
och kopparpottor
och kokar rotmos och pölsa.

Det är en mäktig dikt, omkring 300

versrader lång. Den målar ett panorama över ett vanligt liv i Sverige under 1940- och 1950- talen. I diktens nu är huvudpersonen hemmafru, som är vanligt då. Åkesson gör en exposé över diktjagets yttre och inre vardagsliv.

Jag sprang ut i den tidiga skymningen
och ville sträcka handen genom himlen
men skyndade tillbaka hem
för att inte bränna vid potatisen.

Jag ser en likhet mellan mig
och potatis.

Vid minsta källarljus dessa famlande stänglar.
Men aktas för stötar.

Aktas för kyla.

Åkessons dikt är en pastisch till en dikt med titeln "Autobiography" av den amerikanske 'beat'-poeten Lawrence Ferlinghetti, därav undertiteln. "Självbiografi" innebär Sonja Åkessons dundergenombrott som lyriker och den blir samtidigt stilbildande för "nyenkelheten", som i poesin använder vad som tidigare ansetts vara opoetiskt material: det fula, orena, vardagliga etc. Sonja utnämns till "nyenkelhetens drottning." Denna nya poetiska genré blir efter hand ett förträffligt instrument för en spirande politisk dikt liksom den blir förebild för kvinnor, som i allt större omfattning framträder som poeter. De finner här ett mönster för att realistiskt berätta om kvinnors villkor. "Självbiografi" betraktas av många som en kvinnodikt, där Sonja för första gången berättar den svenska hemmafruns bildningshistoria.

I denna diktsamling finns också succédikten "Äktenskapsfrågan" eller "Vara Vit Mans slav." I den berömda del ett klagar kvinnan över sin lott i äktenskapet och på sitt ekonomiska beroende. Hennes tigandehistoria jämföras med slavens och raljeras fram på "pidgin-svenska."

I del två, som är mindre känd, kommer sedan maken till tals.

Blomstringsperiod

Nyenkelheten passade perfekt för 1960-talets framväxande radikala kvinnorörelse, som blev till en bred folkrörelse ofta organiserad i mindre grupper. Rörelsen anordnade kvinnokulturfestivaler, skivinspelningar och kampanjer i freds- och miljöfrågor. I detta klimat blev Sonja Åkesson en av den nya rörelsens inspiratörer. Många av hennes dikter tonsattes.

Tillsammans med kompositören Gunnar Edander gav hon ut vissamlingen "Slagdängor." Detta decennium blev något av Sonjas blomstringsperiod. Den fria teatern lockade henne. Hon samarbetade med och skrev texter till Susanne Ostens pjäser på "Fickteatern." Sångerna i succéföreställningen "Tjejsnack" blev en populär grammofoonskiva. Den innehöll flera av hennes texter, bl.a. "Ska bli sjuksyster jag, tralala" med sin vardagsjargong. Sonja deltog från starten av föreningen "Kvinnokultur", som ville uppmuntra till kvinnligt skapande. Hennes blandböcker "Jag bor i Sverige" och "Ljuva sextiotall" återgav med fin tonsäkerhet periodens kulturklimat.

Äktenskapet med Bo Holmberg varar i tio år. 1965 gifter hon sig med konkretisten Jarl Hammarberg. I detta äktenskap föddes ytterligare en dotter. Sonja får många uppdrag och gör turnéer runt om i landet, framträdanden i radio och TV, publicerar nya dikter och prosaböcker, skriver dramatik, ger ut tillsammansdikter med maken Jarl i boken "Strålade dikter/ Nej så fan heller." Familjen flyttar till kollektiv i Bromma, men Sonja vantrivs. De bor ömsom i Bromma, ömsom på Drottninggatan.

1968 publicerar Sonja ready-made-decollaget "Pris", där hon blottlägger veckopressens förtryckande mekanismer i de fadda idyller, som serveras läsarna. Dikterna häcklar i skickligt sammanställda klipp reklamens och populärkulturens trivialitet. I försättsbladet finns en varudeklaration: "Materialet till Prisboken är till uppskaffningsvis 99,9 procent hämtat ur dagstidningar, veckotidningar och en varukatalog." När hon flyttar fraser från tidningsvärlden in i diktverkens konstnärliga miljö, läser man fraserna med andra referensramar och värdeskalor. Här ett "smakprov", som ingår i den storformiga dikten "Fantasifylld korv", 14 sidor lång.

Kvinna vill ha manlig chef

Gris vill ha sällskap

Vill ni ha oss i julklapp?

Ett skepp kommer lastat med

NYA BILAR

Korgkärran är kul. Och behändig.

Vattenstol - en så'n måste ni absolut ha.

Här ställs kombinationen kvinna och gris på rad ett och rad två i parallella

subjektspositioner. Nedsättande referenser bubblar upp: Kvinnan som grymtande sugga, lortig och oren? Eller grisen som "mansgris - svin?" Dikten hastar vidare till allt man "måste" ha: Bilar, korgkärra, vattenstol... Då aktualiseras en klassisk mediakritik om onödiga produkter, reklamen tubbar oss att köpa.

"Sagan om Siv" ges ut 1974. På varje boksida, 122 stycken, finns en haiku. Sonja skriver att likheten med den japanska kortdikten hänför sig huvudsakligen till stavelseräkningen (5+7+5 stavelser). Hon använder formen just för att den i Japan är lika allmän som luften, ett demokratiskt drag passande i tidsandan. Sagan bearbetades även till TV-pjäsa. Samma år får Sonja Samfundet De Nios pris.

Det svarta hålet

En bit in på 1970-talet dök "det svarta hålet" upp allt mer i Sonjas liv. Hon fick depressioner, drack ofta för mycket, överdoserade nerv- och sömntabletter. Vid denna tid fanns en läkare på modet vid sjukhuset i Halmstad, Werner Silferskiöld, som gärna ägnade sig åt kultur-elitens neuroser. För att få behandling hos denne läkare köpte Sonja en lägenhet i staden, där Silferskiöld arbetade med sömnkurer. Under en längre tid medan behandlingen pågick vistades Sonja tidvis i Halmstad och tidvis i Stockholm, men mårde allt sämre. Hon kunde dock till och från arbeta.

I hennes sista diktbok "Hästens öga" finns ett antal dikter med motiv från sjukhuset i Halmstad. Nedan får vi en bild av några patienter, som vistas där. Framställningen är hårt stiliserad och på varje rad presenteras en person. Varje människa ses utifrån en enda egenskap/företeelse, ett emblem. Dikten har rubriken "I rökrummet."

Margit med sin mage.

Sören med sin skilsmässa

Aina med sina skorpar.

Bittan med sin abort.

Roffe som gör sig viktig.

Gudrun som nagelgnager.

Ingbritt som alltid stickar.

Erik som aldrig sover.

Åke med sina skakningar.

Sten med sin morronrock.

Bertil med sina handleder.

Agnes med sin döda man.

Vi får veta en del om varje person, men i denna grotesk har "själen" förlorats. Är den alltför farlig? Vad som återstår är den mytiska kroppen.

Sonjas poesi kan även bli läst där man inte väntade detta. En man på promenad hittade en blöt pocketbok med "Kärleksdikter i urval" i ett tältläger där några hemlösa bott. Sonjas dikt "Ja tack" var uppslagen:

En varm hand.
Ett varmt bo.
En varm kofta
att trä på de isande tankarna.
En varm kropp
att trä på kroppen.
En varm själ
att trä på själen.
Ett varmt liv
att trä på det isande livet.

När Sonja Åkesson slog igenom på 1960-talet innebar det en mindre revolution i den svenska poesin. Aldrig tidigare hade någon skrivit så på en gång tillgängliga och starka dikter, som hela tiden fortsatte att vidga diktens rum. I-bland ironiska, skojiga, bångstyriga, nattsvarta eller sorgsna. Sonja drog in sina läsare i livets alla vanligaste vanligheter med snor, åderbräck och övergivna barn. Hon skrev om jämmerdalens händelser och elände med ett absolut gehör och språklig perfektion.

Sonja Åkesson dog i levercancer 1977. Hon blev 51 år och är begravd på Skogskyrkogården i Stockholm.

Seminarium Skeppsholmens folkhögskola, Stockholm

Veteranföreningen inbjuder tillsammans med Stockholmsdistriktet till seminarium **Folkhögskolan och det demokratiska uppdraget**

Tid: 29 jan 2020 kl 10.00-16.00

Program:

10.00

Kaffe med smörgås

10.30

Arbetet med skolans likabehandlingsplan och värdegrund, rektor Eva Ripa Torstensson, Skeppsholmens fhsk

Ordfronts olika aktiviteter inom demokratiområdet inklusive den demokratit utbildning som ordnats på folkhögskolor, Ordfronts ordförande Bo Löwkrantz **Folkbildningsinitiativet Vi måste prata**, Ronny Schueler, Sveriges folkhögskolor

13.00

Lunch (vegetarisk)

13.45

Ett samtal om **Vägen till folkhögskola, om ett unikt samarbete och om dagens demokratiska utmaningar för två unga folkhögskolor, Kista och Paideia**, rektor Mariam Osman Sherify, rektor Noa Hermele och Signild Håkansson

14.45

Kaffe

15.00

Träff med skolans personal om dagens tema

Vi kommer att vara högst upp i huset. Hiss saknas.

Anmälan:

signild.hakansson@folkbildning.net senast 18 jan 2020 (ange ev. specialkost)

Kostnad: 200 kr för lunch och fika

(betalas på plats, helst med Swish till 070-550 37 59)

Karibu Tanzania Organisation (KTO) – ny strategisk plan

Mia Mjengwa Bergdahl

Karibu Tanzania Organisation (KTO) är inne på sitt första år av genomförandet av sin strategiska plan 2018-2022

KTO har i sin strategi prioriterat tre fokusområden

- Rebranding the FDCs.
- Strengthening FDCs as a platform working for the gender equality through lifelong learning and inclusive education.
- Developing KTO's role in partnering and lobbying for Folk and Adult Education nationally, regionally and internationally.

De program som vi genomför och de aktiviteter KTO tillsammans med FDC:na implementerar strävar efter att nå de mål som satts upp inom varje område.

För att lyckas med det behövs resurser. I januari i år signerade KTO ett 2-årsavtal med Sida med fokus på Institutional Capacity Building and Program Development. Sida kommer att stödja KTO för att implementera tre program,

- 1) Elimu Haina Mwisho - Skills Development for Young Women through FDC,
- 2) Expanded Access to Early Childhood Development (ECD) training through FDCs och
- 3) Mpira fursa -Tanzania Women Football program.

Sida stödjer också KTO i att växa och utvecklas som organisation. Vi jobbar med en revisionsbyrå, PWC, som hjälper oss

utveckla styrdokument, rutiner, anställa personal och göra upphandlingar. I november får KTO fem nya medarbetare, två programkoordinatorer, en som kommer att jobba som programkoordinator och kommunikör, en ny Accountant och en ny Finance and Administration manager.

Vi jobbar nu med 31 FDCs i Skills Development programmet och i fotbollsprogrammet. I ECD-programmet samarbetar vi med 10 FDCs. Våra nya arbetskamrater är efterlängtrade och vi välkomnar dom in i KTO och FDC-familjen.

(planen finns på www.kaributanzania.or.tz)

Från sidlinjen

Stewe Claeson

Det är märkligt. Nästan alltid är de artiklar och minnesbilder vi läser i det här bladet fyllda av vänliga nostalgiska positiva återblickar och minnen. Sällan läser vi om de kriser som vi alla varit med om, om tunga dagar med halvsovande studiegrupper eftersom gårdagskvällen nu blev som den blev, hopplösa kolleger, oändliga ångestladdade omdömeskollegier, idiotiska styrelsebeslut, katastrofala fester på elevhemmen, försvunna kursdeltagare på resor i främmande länder, otaliga timmar av försök att trösta, samma behov av tröst, i samma livsläge, år efter år; – om det finns experter på livsångesten hos tjugo-tjugofemåringar torde det vara just lärarna i folkhögskolan. Varför beskriver vi inte anledningen till att rektor relegerar en hel årskurs? Eller anledningen till att bygdens glasmästare byter tjugo fönster på elevhemmet – mitt i novembermörkret. Eller skildrar det påkostade skoljubiléet med representanter från kommun och landsting och hela styrelsen, med respektive, och dessutom kursdeltagare från femtio år tillbaka - men inte en enda samtida elev och bara någon enda lärare, - därför att husmor talat om för de tre ensamstående mammorna, som går på skolan, att just de inte är välkomna på jubileumsfesten. Vore inte sådant värt sentida veterankommentarer?

Och vi avhåller oss från att kommentera det som händer omkring oss **och som vi naturligtvis ser** men upp-

Den oundvikliga nostalgin

"Kanske är saken den, att det verkligen livsdugliga, energiska, sällsynta tänkandet är just det enda slag av tänkande som sätter en människa i stånd att ignorera livsomgivelseernas plumpheter"

Vilhelm Ekelund (*Veri Semilia II*)

fattar som något som vi veteraner inte längre bör lägga oss i. Det är märkligt. **Jag** har oerhört svårt att inte lägga mig i, när jag hör en samtida rektor på en klassisk svensk folkhögskola hävda att lärare inte får umgås med elever, att detta inte är förenligt med lärarrollen, och att lärarna skall vara på skolan mellan si och så men i övrigt – icke! Nej, jag hittar inte på! Så här har lärarna det på Wiks folkhögskola. Jag har svårt att låta sådant bara passera. Också från sidlinjen.

Men i denna vår veterana tidskrift härskar huvudsakligen vänlig nostalgi. Ja, ja, det är som det är. Och när jag denna gång har lust att verkligen beröra mer krångliga lägen så märker jag, inte utan ett något konfunderat leende, att också beskrivningen av en obehaglighet, så här i efterhand, plötsligt kan framstå i ett annat ljus. Ja ja, jag säger det igen, det är nu som det är.

Efter en uppläsning i Mellansverige kom en medelålders man i sällskap med tre flickor i tjugofemårsåldern fram till mig och frågade om jag kände igen honom. Jag vet att detta är en situation alla mina veteranvänner varit med om ett otal gånger vid det här laget. Med mellan femtio och hundra nya deltagare varje år under ett antal decennier – och därtill ett oräkneligt antal kortkurser med ett lika oräkneligt antal deltagare – så har man ju faktiskt kommit i kontakt med rätt många i den svenska befolkningen. Man behöver

inte vara bekymrad för att man inte ögonblickligen känner igen någon tio, eller trettio, eller femtio år senare... Den här gången kom jag emellertid genast ihåg vem mannen var! Jag svarade genom att nämna hans namn och tog i hand. Han vände sig till flickorna med ett väldigt leende och sa, med den starka dialekt som jag så tydligt minnes, "tänk, han kommer till och med ihåg vad jag heter, efter över trettio år". Och utan att bry sig om att jag stod där fortsatte han att berätta för flickorna, det var hans döttrar fick jag veta, om hur det hade varit trettio år tidigare, vad som hade hänt på folkhögskolan det där året och sedan kom det, det var nästan så jag hade väntat på det: – han vände sig till mig och tog mig på nytt i hand, men nu med något fuktigt i ögonen, "Ja", sa han och betonade det året två gånger, "det ska du veta, det året var det bästa året i mitt liv, det året skulle jag aldrig vilja vara utan" och kunde inte släppa min hand, utan bara stod där, och jag såg att flickorna hört detta tusen gånger och ville dra vidare.

När han gått sin väg stod jag kvar med mina författarvänner som menade att det måste vara fantastiskt att få höra sådant. Jag svarade inte. Men eftersom en av dem är en mycket god vän, berättade jag, när vi två blev ensamma, att anledningen till att jag så väl minnes just den eleven var att han förmodligen varit den enda elev där alla på skolan, varje dag, önskade att han skulle dra all pepparns väg, att han varit en av de jobbigaste typer vi någonsin träffat på och att vi allesammans var övertygade om att det skulle gå fullständigt åt helvete med honom. Och att vi den gången menade, att det i så fall skulle vara helt okej. Om det fanns någon jag efter trettiofyra år i skolformen velat glömma – så var det han.

Och så stod jag där. Är det så att åren lägger ett slags skimmer över det som varit och att det helt enkelt är omöjligt att beskriva det yrkesliv vi hade i annat ljus än det vänligt nostalgiska?